

Obyvatelstvo Česka

http://cs.wikipedia.org/wiki/Obyvatelstvo_%C4%8Ceska

1 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ NA ČESKÉM ÚZEMÍ

1.1 Pravěk a starověk

Z doby pravěku, starověku a i části středověku nemáme žádné písemné prameny a obor zabývající se obyvatelstvem této doby se nazývá paleodemografie. Při studiu struktury a počtu obyvatelstva v určité se vědci opírají o údaje o počtu sídlišť, osídlených oblastí na základě úživnosti půdy, velikosti sídlišť, počtu členů průměrné rodiny (3 až 5 osob) či o výzkumy pohřebišť. Na spolehlivé určení počtu a obyvatel existují na území České republiky pouze přibližné údaje. Z doby staršího paleolitu se nedochovaly žádné kosterní pozůstatky, v mladším paleolitu žilo (převážně na Moravě) kolem tisíce *Homo sapiens sapiens*. V době mezolitu, který je spjat se počátkem zemědělství, zvětšení sídel a vynálezu keramiky. V neolitu přichází první velká migrační vlna lidí (kultura s lineární keramikou). V asi stovce sídlišť žilo odhadem deset tisíc obyvatel. Roku 2800 př. n. l. (eneolit) přichází kultura šňůrové keramiky, 40 let poté keramika zvoncových pohárů. Tehdy je na území Čech a Moravy kolem 30 000 lidí. Na konci pozdní doby bronzové bylo obyvatelstvo rozšířeno i na území jižních Čech a jeho počet dosahoval zhruba 40 000. Roku 450 př. n. l. přišli nositelé laténské kultury, Keltové. Na přelomu letopočtu je ale vystřídali germánské kmeny (v Čechách Markomané a na Moravě Kvádové). Ty ale v 5. století z neznámého důvodu odchází a nahrazují je Slované, migrující z Ukrajiny a jihovýchodního Polska. Odhad počtu obyvatel z této doby ztěžuje jejich zárovňový pohřební rituál, hovoří se zhruba o 500 000 lidech.

1.2 Středověk

V sedmém a osmém století čelilo obyvatelstvo na českém území nájezdům Avarů a došlo k sjednocení pod vedením franckého kupce Sába. Deváté století charakterizuje existence mohutné Velkomoravské říše. Její populace dle odhadů dosáhla 1 miliónu lidí. Trvání této říše ukončil vpád Maďarů v 10. století. Ve vrcholném středověku se již historické demografie může opřít o písemné historické prameny. Hlavně o středověké městské knihy, berní knihy, berní rejstřík nebo pamětní knihy. Na vesnicích pak poskytují údaje urbáře (poddanské povinnosti) a konfirmační knihy (změny držitelů církevních beneficí). Po roce 1500 také církevní matriky. Dochovaly se také o soupisy domů, takže představu o počtu obyvatel si můžeme vytvořit spíše díky historické topografii města. Dalším pramenem mohou být také kroniky, které ovšem bývají méně spolehlivé, než oficiální dokumenty. V 11. století k „vnitřní kolonizaci“, procento osídlené půdy vzrostlo z 33 % na 55 %. Docházelo ale i k osídlování obyvateli z Německa. (nutno podotknout, čímž se změnilo etnické složení obyvatelstva a české země se stávají dvojjazyčnou oblastí. Němci ale přinesli také výrobní inovace a tvořili většinu obyvatel nově vznikajících měst. Města absorbovala i lidi z okolím vesnic.

Demografický nárůst ale kolem roku 1300 vystřídal úbytek. Vedla k ní nejistota a menší míra uzavírání sňatků, jejímiž příčinami byly války, zhoršení klimatu, hospodářské obtíže, hladomory a epidemie, vznikající ve městech kvůli špatným hygienickým podmín-

kám. Nejdůležitějším původcem byl ovšem mor. V době vrcholné kolonizace se židé usazovali v nově zakládaných královských městech a věnovali se finančnictví. Do českých zemí totiž dorazila protižidovská vlna, která se v západní Evropě zvedla v polovině 14. století a dozněla kolem roku 1500. Židům se tak stala osudnou doba jagellonská, kdy byli postupně a opakovaně nuceni „navždy“ opustit řadu královských měst. Židovské osídlení v 15. a 16. století nabylo jiné podoby, než jakou mělo ve 13. a 14. století. Židé se usídlili v poddanských městech, kde se uchýlili pod ochranu feudální vrchnosti; od doby husitské se začali pomalu usazovat i na venkově. Počátkem 15. století se v českých zemích objevily první skupiny romských kočovníků, kteří byli od ostatní populace izolováni a byli vystaveni perzekuci po celou feudální epochu. Koncem 14. století bylo na českém území 50 královských a 480 vrchnostenských měst. Praha čítala tehdy asi 40 tisíc obyvatel (zhruba jako tehdejší Barcelona), rozlohou tehdy byla třetí největší město v Evropě (po Římu a Konstantinopoli). Počtem obyvatel následovala Olomouc, Kutná Hora a Brno. Nejpočetnějším typem měst byla sídla kolem tří set obyvatel.

1.3 Raný novověk

Toto období je někdy nazýváno též protostatistické, neboť už se objevuje rozsáhlá evidence demografických jevů. Berní rejstříky, dochované od 16. století jsou později nahrazeny katastry a stejně jako poddanské seznamy mohou sloužit jako zdroj demografických informací. Nejcennějším zdrojem z tohoto období je soupis obyvatelstva podle víry na území Čech (tedy bez Moravy) z roku 1651. Zde jsou obyvatelé zapsáni podle jména, věku, náboženství, rodinné příslušnosti, povolání a sociálního postavení. Při výzkumech je často kombinován s o tři roky mladší berní rulou. Církev přispěla svými zpovědními seznamy, také tzv. soupisy duší a církevními matrikami (evidence narození, sňatků a úmrtí). Šestnácté století bylo díky celkovému zlepšení situace v zemi dobou populačního růstu. Na větší porodnosti i sňatečnosti se u nás podílel i rozvoj nezemědělské výroby v horských oblastech, řemeslné výroby ve městech (Praha tehdy kolem 60 tisíc obyvatel). Do 16. století neslyšíme tolik o hladomorách, ale mnohem nebezpečnější byly nové epidemie (spály, „anglického potu“, s nástupem renesance syfilis dovezený z Ameriky). Nejsilnější epidemie zažily obyvatelé v letech 1582–86 a 1597–99. Reálné odhady obyvatelstva hovoří o 1,4 mil. v Čechách a 650 tisících na Moravě.

Na obrovské regresi po nástupu vlády Habsburků (1526), vrcholící v polovině 17. století, se kromě třicetileté války podílela i náboženská emigrace, za největšími ztrátami na životech ovšem stojí hladomory a epidemie doprovázející válku. Následovalo zmenšení porodnosti, což všechno vedlo k úbytku celkem 30 % obyvatelstva. Polovina populace byla ve věku 15–49 let, přičemž vyššího věku se nedožívalo mnoho lidí (nad 50 let se dožilo 5–15 % obyvatel). Patrný byl také nepoměr mezi počtem žen a mužů (zvláště ve městech). Do 40. roku věku převažují ženy (větší úmrtnost chlapců, odchod do armády), po 40tém roce pak muži (ženy jsou oslabeny těžkou prací a četnými porody). Naše novověké rodiny spadaly typem do západoevropské oblasti (linie Petrohrad–Terst) – jeden manželský pár, výměnek, čeledín – lišila se ale nízkým věkem při prvním sňatku

(dokonce kolem 15 let, zvláště mimo města). Po Vestfálském míru přichází období klidu a populačního růstu. Zvláště na venkově nebyla snaha bránit početí a tak ženy rodily v intervalu 23–28 měsíců. Až do 18. století přibývalo obyvatelstvo přibližně o 1,5 % ročně. Čechy a Morava měly roku 1754 kolem 3 miliónů obyvatel. I nadále docházelo k demografickým krizím, ale už v menší míře. Regrese přichází až v 18. století, kdy země přestává stačit uživit své obyvatele, dochází k poslední velké morové epidemii a díky silným sociálním rozdílům se také snižuje sňatkovost (bezzemci téměř nemohli vstupovat do manželství)

1.4 Vrcholný novověk

Roku 1754 dala Marie Terezie podnět ke systematickému sčítání obyvatel. Sčítáním byly pověřeny vrchnosti a faráři, zájem o tyto soupisy ale každým rokem klesal a tak bylo poté do konce zbytku století sčítání prováděno vojenskou správou (ta se už ale zaměřovala spíše jen na muže schopné voj. služby). Roku 1770 bylo zavedeno číslování domů a od roku 1778 se mohlo obyvatelstvo sčítat díky zavedeným tzv. populačním knihám, jež byly vedeny v každé obci. Díky těmto dokumentům tedy můžeme odhadnout, že na konci 18. stol. žilo v českých zemích 4,9 mil. lidí, s ročním přírůstkem 6,5 %. Hladová léta 1771–2 a 1847–8 zvyšovala úmrtnost a přírůstek byl zmírněn emigrací a později i sníženou porodností. I tak ale na konci 19. století bylo v českých zemích 9,437 mil. obyvatel, kteří tvořili 2,3 % obyvatel celé Evropy. Lidé žili hlavně v oblastech, kde již byla a stále se modernizovala průmysl. výroba, od 30. let 19. stol. také tam, kde se těžily suroviny a rozvíjelo strojírenství, úbytek zaznamenávaly zemědělské oblasti, zvláště pak od 80. let. S rozvojem průmysl. výroby a díky celkovému přetváření společnosti se obyvatelé začali čím dál více stěhovat do měst, takže roku 1900 žil ve městě každý druhý Čech a Praha tou dobou i s předměstím dosáhla 500 000 obyvatel (35. místo v Evropě, Londýn měl už 4,5 mil obyvatel).

1.5 Obyvatelstvo českých zemí ve 20. století

Do struktury obyvatelstva se promítaly procesy spojené s pokračující modernizací společnosti (rostoucí sekularizace, vzdělanost, vyšší životní úroveň), ale i s politickým vývojem v zemi. Za mezníky naší novodobé historie můžeme považovat roky 1918, 1945, 1948, 1968 a 1989.

1.5.1 Složení obyvatelstva po roce 1918

Za první světové války se snížila sňatečnost i porodnost, roku 1918 zemi zasáhla epidemie španělské chřipky, před válkou rovněž docházelo ke značné emigraci. Celkové populační ztráty. Velký význam mělo národnostní složení tehdejší republiky. Němci tvořili 30 % obyvatelstva, většina z nich žila v pohraničních okresech, dále tu pak byla etnika Poláků a Židů (kolem 2 %). Více než 50 % obyvatelstva byli dělníci, malých živnostníků ubývalo. Z hlediska náboženství spadala většina obyvatelstva do čtyř největších církví: Římskokatolická 80 %; Církev československá 5–7 %, Českobratrská evangelická 4–5 %; specifickou skupinou byli Židé s 1 %, 8 % obyvatel se nehlásilo k žádnému vyznání. Průměrný věk, ve kterém lidé uzavírali sňatky, byl u žen 25 let

a u mužů 28 let. Naděje na dožití stoupla z 49,2 let (rok 1921) na 58,5 let (1937). Po první světové válce se úroveň demografických údajů stabilizovala, podle bilancí měly české země ke konci r. 1920 necelých 10 miliónů obyvatel. Zvyšovala se sňatečnost i natalita, ve 30. letech v důsledku celosvětové hospodářské krize hrozila depopulace.

1.5.2 Složení obyvatelstva po roce 1938

Po Mnichovském diktátu 30. 9. 1938 došlo přišlá republika o 37 % svého území, na kterém žilo asi 36 % obyvatel. Nastaly přesuny obyvatelstva do vnitrozemí, emigrace Židů a antifašistů, sudetští Němci reagovali na změnu zvýšením porodnosti a totéž se dělo u českých žen – ale z obavy před nuceným nasazením. Ze stejného důvodu (ale i z rasových příčin) docházelo k mnoha sňatkům i rozvodům. Většinu válečných ztrát představovali zahynulí Židé (77 tisíc) a Romové (5 tisíc) a lidé zemřelí ve vězeních, koncentračních táborech a při pracovním nasazení v Německu (50 tisíc); počet narozených dětí se naopak oproti dřívějšímu zvýšil.

1.5.3 Složení obyvatelstva po roce 1945

Největším zásahem do demografického složení obyvatelstva byl odsun 3 milionů Němců, čímž se obyvatelstvo českých zemí snížilo na 8,7 milionu. Po únoru 1948 navíc odešla vlna 60 tisíc politických emigrantů. Změnila se také struktura obyvatelstva z hlediska věku, národnosti (odsun většiny Němců vedl k téměř úplné homogenizaci národnostní struktury –93,8 %, jejich počet navíc klesal i později. Druhou největší národnostní skupinou se pak díky trvalé imigraci a své vysoké reprodukci stali Slováci. Významnou etnickou skupinou, která byla uznána až r. 1960, byli Romové) i sociálního složení, protože do emigrace odcházeli zejména mladší a vzdělanější lidé.

1.5.4 Složení obyvatelstva po roce 1948

Po zažitých traumatech se totiž většina společnosti posunula „doleva“ a po únorovém komunistickém puči přišlá radikální změna sociální struktury obyvatelstva. Zpočátku znárodnění průmyslu, později postupná téměř úplná socializace ekonomiky včetně služeb a kolektivizace zemědělství. Po roce 1950 se vytvořily pouze tři velké společenské skupiny – dělníci (až 60 %), ostatní zaměstnanci (méně než 30 %) a družstevní rolníci (pozvolný pokles z 10 na 8 %). Vznikla tak silně uniformní společnost s tendencí snižovat sociální rozdíly. Novým politickým uspořádáním byl urychlen i proces sekularizace společnosti. V rovině urbanizace došlo také ke změnám. Čechy se staly zemí středních měst, neboť ta rostla ze všech nejrychleji a český venkov naopak díky odchodu mladých vymíral. Růst ekonomiky byl zapříčiněn především velkým přílivem žen do zaměstnání. Ty pak měly průkazně méně dětí Po odeznění vysoké poválečné vlny plodnosti (až 3,0 živě narozených dětí na jednu ženu) následoval poměrně plynulý pokles až do r. 1957. Největším zásahem do reprodukce se stalo přijetí zákona o umělém přerušení (správně ukončení) těhotenství z r. 1957, který společně s další stagnací životní úrovně a zhoršující se společenskou situací pak docházelo k dalšímu omezování plodnosti.

1.5.5 Složení obyvatelstva po roce 1968

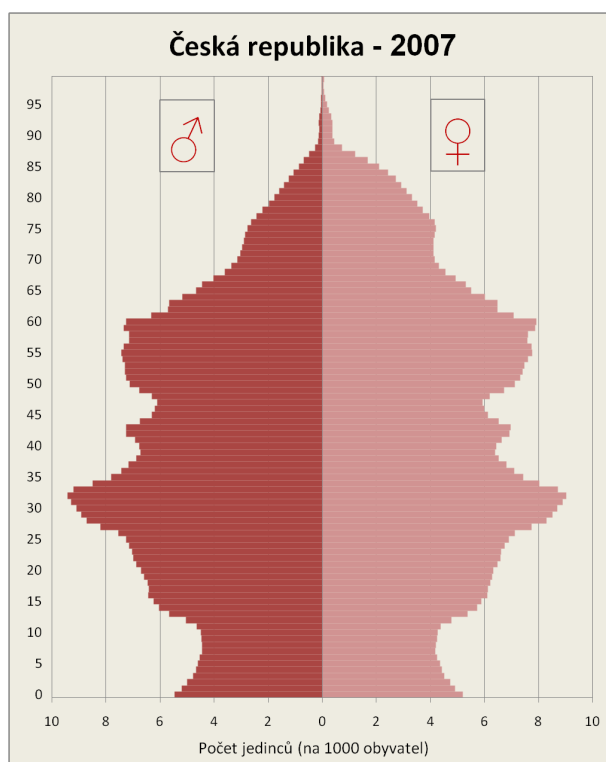
V letech 1962–65 došlo k první ekonomické stagnaci, přes to měla Československá republika koncem r. 1967 již 9,866 milionu obyvatel. Po srpnové invazi v roce 1968 přišel nástup normalizace. Stát se snažil o „návrat do rodiny“ zlepšením sociální politiky (novomanželské půjčky, delší mateřská dovolená, větší příspěvky na dítě), to vedlo k větší sňatečnosti. Do produktivního věku se dostávaly silné ročníky, což způsobilo „baby-boom“ vrcholící roku 1974.. Zároveň stoupl počet nemanželských dětí a stále nejužívanější „metodou“ antikoncepce zůstávaly potraty. Díky posrpnové emigraci a pozdější „nelegální“ emigraci přišla republika o 245 tisíc obyvatel.

1.5.6 Složení obyvatelstva po roce 1989

Demokratické změny po roce 1989 s sebou přinesly i pokles porodnosti, díky čemuž se růst počtu obyvatel v roce 1994 se poprvé od r. 1918 zastavil. Z hlediska výše úhrnné plodnosti je ČR dnes již na úrovni průměru západoevropských zemí. Absolutní stárnutí obyvatelstva ČR je objektivní demografický proces; zčásti je nutným následkem prodlužování lidského života, z části nutnou daní za omezení plodnosti v předchozích letech.

1.6 Vývojové trendy do budoucna

Na základě demografické statistiky se dá usuzovat, že do roku 2020 stoupne naděje na dožití na úroveň Švédska v roce 1993, proces absolutního stárnutí se zrychlí – obyvatelstva nad 60 let bude 27 %, zatímco počet dětí do 15 let klesne na 14,6 % obyvatelstva.

2 PŘIROZENÝ POHYB OBYVATELSTVA OD DRUHÉ POLOVINY 20. STOLETÍ

Ve druhé polovině 20. století výše přirozeného přírůstku v České republice vlivem výrazných změn porodnosti značně kolísala. Vlna vysoké porodnosti vrcholila bezprostředně po druhé světové válce (v roce 1950 byla *hrubá míra porodnosti* 21,1 ‰). V následujícím desetiletí rychle klesala – minima dosáhla v roce 1960: 13,3 ‰). V polovině 60. let došlo k mírnému zvýšení (v roce 1964 15,9 ‰) a následný pokles (v roce 1968 13,9 ‰) se zásluhou příznivé věkové skladby a rovněž propopulačními opatřeními tehdejší vlády obrátil v populační boom, který gradoval v roce 1974, kdy se narodilo 194 215 živých dětí, což činilo hrubou míru porodnosti 19,4 ‰. Od té doby nastal poměrně prudký pokles. Ten se nezastavil ani po vyrovnání minima z roku 1960, ke kterému došlo v letech 1983 a 1984, ani poté, co se v roce 1994 porodnost dostala pod úroveň úmrtnosti. Vyvrcholil až v roce 1999, kdy se narodilo pouze 89 471 živých dětí (8,7 ‰). Od minima z roku 1999 se porodnost začala velmi zvolna zvyšovat, její růst se poněkud zrychlil od roku 2004. V roce 2006 se po 13 letech přirozeného úbytku znovu vrátila nad úroveň úmrtnosti – narodilo se 105 831 živých dětí (10,3 ‰). V dalších letech se počet živě narozených dětí dále zvyšoval – v roce 2007 na 114 632 (11,1 ‰) a v roce 2008 na 119 570 (11,5 ‰), což bylo sice nejvíce od roku 1994, ale nedosáhlo ani stavu v roce 1993 (121 025 živě narozených dětí). Přirozený přírůstek dosáhl v roce 2007 počtu 9 996 lidí a v roce 2008 14 622, což je nejvyšší hodnota od roku 1982. Současný nárůst porodnosti představuje sekundární populační vlnu dětí žen narozených během 70. let 20. století. Tato vlna dosáhla svého vrcholu v roce 2008, v roce 2009 přestaly počty narozených dětí poprvé po 7 letech v řadě růst (počet živě narozených byl 118,3 tisíce dětí, tedy o 1,2 tisíce méně než v roce 2008).

Velmi výmluvně pak současnou demografickou situaci v Česku dokresluje porovnání ukazatele úhrnné plodnosti. Zatímco v roce 1975 byla úhrnná plodnost 2,40, v roce 2000 to bylo jen 1,14 (po Ukrajině s 1,09 nejnižší v Evropě), v roce 2004 1,22 (po Bělorusku s 1,20 nejnižší v Evropě), v roce 2006 se zvýšila na 1,33, v roce 2007 na 1,44 a v roce 2008 na 1,50, což je hodně vzdáleno od hraniční hodnoty potřebné k zachování populace (2,1 potomků na jednu ženu), a v roce 2009 stagnovala, resp. se nepatrně snížila na 1,49. V roce 2011 došlo k dalšímu snížení úhrnné plodnosti na 1,42. Pokles byl vyšší než za předchozí dva roky dohromady.

3 POPULAČNÍ STATISTIKY

Rok	Populace (x 1000)	Živě narození	Zemřelí	Přirozená změna
1982	10315	141738	130765	10973
1983	10324	137431	134474	2957
1984	10330	136941	132188	4753
1985	10337	135881	131641	4240
1986	10341	133356	132585	771
1987	10349	130921	127244	3677
1988	10356	132667	125694	6973
1989	10362	128356	127747	609
1990	10363	130564	129166	1398
1991	10309	129354	124290	5064
1992	10318	121705	120337	1368
1993	10331	121025	118185	2840
1994	10336	106579	117373	-10794
1995	10331	96097	117913	-21816
1996	10315	90446	112782	-22336
1997	10304	90657	112744	-22087
1998	10295	90535	109527	-18992
1999	10283	89471	109768	-20297
2000	10273	90910	109001	-18091
2001	10224	90715	107755	-17040
2002	10201	92786	108243	-15457
2003	10207	93685	111288	-17603
2004	10216	97664	107177	-9513
2005	10236	102211	107938	-5727
2006	10269	105831	104441	1390
2007	10334	114632	104636	9996
2008	10425	119570	104948	14622
2009	10488	118348	107421	10927
2010	10517	117153	106844	10309
2011	10497	108673	106848	1825
2012	10509	108576	108189	387

4 HUSTOTA ZALIDNĚNÍ

Česko má v Evropě nadprůměrnou hustotu zalidnění – 131 obyvatel/km², což je řadí na 12. místo v Evropě. Pás nejnižší hustoty zalidnění lemuje jihozápadní a jižní hranici státu a tvoří jej okresy od Tachova po Jindřichův Hradec. Úplně nejnižší hustotu mají Prachaticko (37 obyvatel/km²) Českokrumlovsko (37,5 obyvatel na km²). Naopak nejvyšší hustotu zalidnění mají kromě čtyř městských okresů (Praha, okres Brno-město, okres Ostrava-město, okres Plzeň-město) také průmyslové oblasti jako okres Most, okres Teplice, okres Ústí nad Labem, okres Jablonec nad Nisou, okres Kladno, okres Karviná, které mají přes 200 obyvatel/km².

5 NÁRODNOSTNÍ SLOŽENÍ

Při sčítání lidu v roce 2011 respondenti mohli uvést jednu národnost, dvě národnosti nebo neuvést národnost žádnou. Národnost „česká“ či národnost „moravská“ tak pravděpodobně obsahují i obyvatele některých jiných menšin, kteří se z různých důvodů nechtěli hlásit ke svému původu. Národnost je, dle místopředsedy ČSÚ Drápala, „na rozdíl od jazyka nebo občanství otázkou pocitu a je na každém z nás, jestli budeme chtít do formulářů tento pocit uvést“. Celých 25 % obyvatel (2 642 666) se však k žádné národnosti nepřihlásilo, 163 648 (1,6 %) se pak přihlásilo ke dvěma národnostem. Data získaná při sčítání tak nemusí vůbec odpovídat reálnému národnostnímu složení České republiky.

Pouze k české národnosti se hlásilo 6 711 624 (64,3 %) obyvatel, druhou nejsilnější skupinou byla národnost moravská (521 801 – 5,0 %) a na třetím místě národnost slovenská (147 152 – 1,4 %), následovaly národnost ukrajinská (53 253 – 0,5 %), polská (39 096 – 0,4 %) a vietnamská (29 660 – 0,3 %). Při započtení obyvatel, kteří se hlásili ke dvou národnostem se k české národnosti hlásilo 6 848 945, k moravské 627 613 a ke slovenské 166 956 obyvatel.

Podle výsledků sčítání lidu v roce 2001 se k české národnosti hlásilo 90,4 % obyvatel, čímž Česká republika byla jedním z nejvíce národnostně homogenních (stejnorodých) států v Evropě (po Polsku, Albánii, Islandu a Maltě). Ostatní národnosti byly v ČR zastoupeny jen následovně: moravská (3,7 %), slovenská (1,89 %), slezská (0,10 %), polská (0,51 %), německá (0,38 %), ukrajinská (0,22 %), vietnamská (0,17 %), romská (0,11 %) a ostatní (2,47 %). Ovšem zejména v případě romské národnosti neodpovídaly výsledky sčítání etnickému původu, ačkoliv byli Romové státem, obcemi i školenými asistenty povzbuzováni k uvedení své národnosti do sčítacího formuláře. K této národnostní menšině se přihlásilo o 6,5 tisíce lidí méně, než při sčítání lidu v roce 2001, odhadovaný počet občanů romského etnika v České republice je asi 250 tisíc obyvatel.

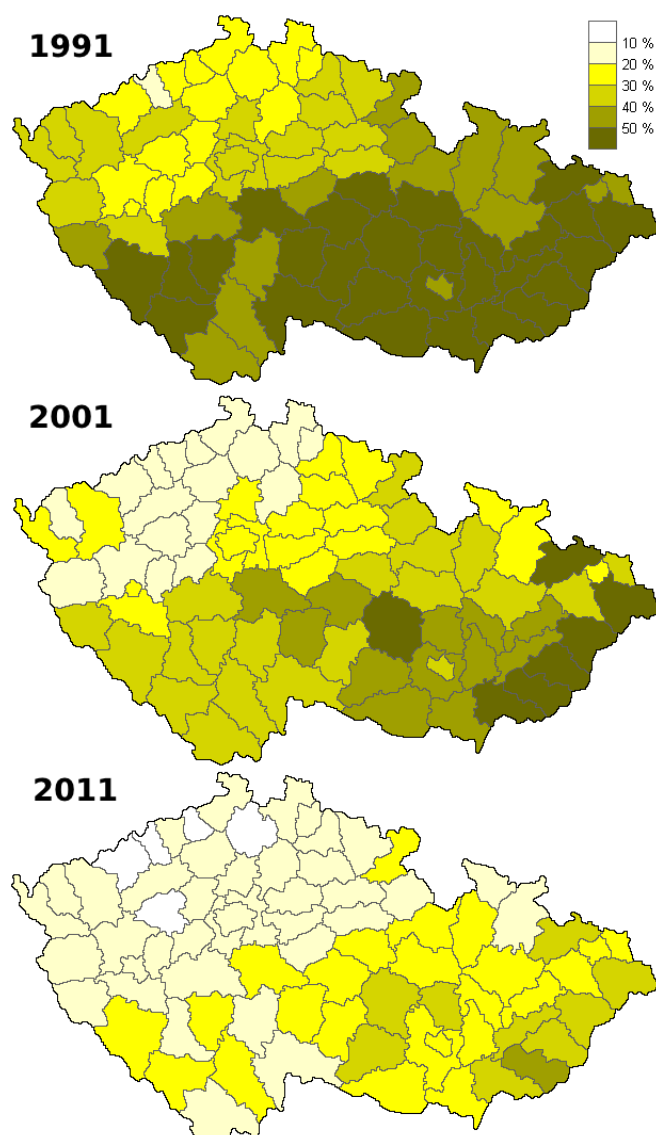
6 STÁTNÍ OBČANSTVÍ

Podle výsledků sčítání lidu v roce 2011 trvale žilo v České republice 9 569 568 státních občanů České republiky (94,9 % obyvatelstva ČR) a 541 664 cizinců (5,1 %). Největší skupinu tvořilo 117 810 státních občanů Ukrajiny (26,2 % cizinců), 84 380 občanů Slovenska (18,8 % cizinců), 53 110 občanů Vietnamu (11,8 % cizinců) a 36 055 občanů Ruska (8,0 % cizinců). Jsou zde také velké územní rozdíly, nejvíce cizinců absolutně i relativně žije v Praze, kde 205 207 cizinců tvoří 16,1 % obyvatelstva, nejméně pak ve Kraji Vysočina (9 871, 1,9 % obyvatelstva) a Zlínském kraji (10 327, 1,7 % obyvatelstva).

Podle údajů Ministerstva vnitra žije k 30.11.2011 v Česku legálně 406 211 cizinců ze 181 států – nejvíce jsou zastoupeni státní občané Ukrajiny (106 040 osob), Slovenska (80 967), Vietnamu (55 585 osob), Ruska (27 320 osob), Polska (19 048 osob) a Německa (15 702 osob). V roce 2010 státní občanství České republiky nabylo 1 495 cizinců, když největší část tvořili státní občane Slovenska (38 %) a Ukrajiny (26 %). Dlouhodobě počet nabytých občanství ročně klesá.

Za rok 2007 do České republiky imigrovalo rekordních 104,4 tisíce osob (o 36 tisíc více než v roce 2006). Roční přírůstek obyvatel registrovanou zahraniční migrací činil 35–36 tisíc v letech 2005–2006, 83,9 tisíce v roce 2007 a 71,8 tisíce osob v roce 2008. V roce 2010 to však bylo už jen 15,6 tisíce osob. Výrazný pokles přílivu cizinců byly způsoben hospodářskou krizí, ale i složitým byrokratickým systémem při udělování povolení k pobytu v ČR, který se od ledna 2011 ještě zpřísnil (zahraniční podnikatelé musí prokázat, že mají na 2 roky zajištěn příjem, musí předkládat potvrzení o průměrném měsíčním příjmu minimálně za posledního půl roku). Vietnamci u nás žijí nejdéle (průměrně 8 let), lidé z bývalé Jugoslávie jen o rok méně. Většinou jsou to lidé se středním odborným vzděláním (51 %). Nejvíce vysokoškolsky vzdělaných do naší země přichází z Ruska (27 % imigrantů).

7 NÁBOŽENSKÉ SLOŽENÍ

Česká republika je zemí s nízkým množstvím lidí deklarujících příslušnost k nějaké církvi či náboženské společnosti a v rámci Evropy má po Estonsku 2. nejnižší podíl občanů hlásících se k nějakému náboženství. V období let 1991–2001 klesl počet věřících o více než 1,2 milionu osob na 3 288 088 deklarovaných věřících (tj. 32,14 % obyvatel). Dominantní postavení zde má římskokatolická církev, k níž se při sčítání lidu v roce 2001 přihlásilo 2 740 780 (tj. 26,8 %) obyvatel. Výrazně vyšší podíl 'věřících' můžeme nalézt v okresech a krajích na Moravě, v Jihočeském kraji, území kraje Vysočina (více než z poloviny leží na Moravě) a bývalého Východočeského kraje. V žádném kraji ČR netvoří 'věřící' nadpoloviční většinu místních obyvatel.

Při Sčítání lidu 2011 celkový počet věřících opět poklesl na celkem 2 175 087. (20,6 % obyvatel, 37,6 % odpovídajících) Naproti tomu 3 612 804 obyvatel České republiky

uvedlo, že jsou „bez náboženské víry“ (34,2 % obyvatel země, 62,4 % odpovídajících), což je také pokles. Počet obyvatel hlásících se k Římskokatolické církvi poklesl na 1 083 899 (+ 71 138 se přihlásilo obecně ke „katolické víře“) (10,9 % obyvatel). Druhou největší církví je Českobratrská církev evangelická, k níž se přihlásilo 51 936 občanů. Dále Církev československá husitská, 39 tisíc členů (0,37 %). Vyšší podíl věřících má ještě Pravoslavná církev, která má celkem 27 tisíc členů, příznivci jediismu s 15 tisíci, Svědkové Jehovovi s 13 tisíci, Církev bratrská, respektive Křesťanská společenství, obě s 10 tisíci věřícími. 707 649 lidí se označilo za věřící bez příslušnosti k nějaké církvi. Počet obyvatel Česka hlásících se k judaismu je asi 1 500 obyvatel, k islámu se hlásí téměř 3 500 lidí. K různým odvětvím buddhismu se hlásí přes 6 100 osob. K ateismu se hlásí 1 075 osob, pohanství deklaruje 863 osob. Ačkoliv většina náboženských skupin v Česku zaznamenala sestupnou tendenci, přesto se některým menším náboženstvím v České republice, jako je Církev bratrská, Pravoslavná církev, Apoštolská církev, Křesťanská společenství, Jediismus počty obyvatel hlásících se při sčítání lidu oproti roku 2001 zvýšily. 4 774 323 obyvatel (45,2 % populace) ovšem odmítlo na otázku o náboženské víře vůbec odpovědět. Novinkou sčítání lidu 2011 bylo mimo 707 tisíc obyvatel nehlásících se k církvi, ale hlásících se k víře, též pokles počtu obyvatel bez vyznání. Struktura religiozity české společnosti i podíl věřících v jednotlivých církvích se výrazně nemění. Například zástupce římskokatolické církve v ČBK se zamýšlí, proč výsledky sčítání lidu neodpovídají jimi údajně pozorované realitě, která je přinejmenším stabilní, a uvádí úvahu: „Oproti sčítání v roce 2001, kdy se nevyjádřilo jen 10 % respondentů, tentokrát se nevyjádřila polovina národa, a pokud by byla tato „neodpovídající“ polovina strukturovaná podobně, jako ona odpovídající, zjistili bychom, že k dramatickým změnám v religiozitě pravděpodobně nedošlo.“ (více o římskokatolické církvi též v článku Sčítání účastníků katolických bohoslužeb v Česku a Věřící v ŘKC). Religionista Ivan Štampach v reakci na uveřejněné předběžné výsledky sčítání lidu 2011 uvádí „Počet věřících neubývá. Ubývá lidí, kteří se identifikují s velkými církevními institucemi svázanými s ekonomickou a politickou mocí. Individuální víra a malé, atypické a alternativní skupiny stále rostou. Pokles církevní příslušnosti mezi českou populací probíhá zhruba stejným tempem od začátku padesátých let minulého století bez ohledu na režimy. V posledním desetiletí odchod lidí od církví mírně akceleroval. Jde podle mého přesvědčení o zásadní civilizační změnu. Nikoli o nahodilou fluktuaci.“

OBSAH

1	Demografický vývoj na českém území	2
1.1	Pravěk a starověk	2
1.2	Středověk	2
1.3	Raný novověk	3
1.4	Vrcholný novověk	4
1.5	Obyvatelstvo českých zemí ve 20. století	4
1.5.1	Složení obyvatelstva po roce 1918	4
1.5.2	Složení obyvatelstva po roce 1938	5
1.5.3	Složení obyvatelstva po roce 1945	5
1.5.4	Složení obyvatelstva po roce 1948	5
1.5.5	Složení obyvatelstva po roce 1968	6
1.5.6	Složení obyvatelstva po roce 1989	6
1.6	Vývojové trendy do budoucna	6
2	Přirozený pohyb obyvatelstva od druhé poloviny 20. století	7
3	Populační statistiky	8
4	Hustota zalidnění	9
5	Národnostní složení	10
6	Státní občanství	11
7	Náboženské složení	12